

О. О. Кулініч,
кандидат юридичних наук, доцент,
докторант Національного університету
“Одеська юридична академія”

УДК 347.788.5

НЕПРАВОМІРНЕ ВИКОРИСТАННЯ ФОТОГРАФІЧНИХ ТВОРІВ ІЗ ЗОБРАЖЕННЯМ ПУБЛІЧНИХ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Аналізуються окремі випадки неправомірного використання фотографічних творів з зображенням публічних фізичних осіб. Характеризуються порушення права на таємницю приватного життя, права на зображення. Визначаються наслідки та мета неправомірного розповсюдження фотографічних творів з зображенням родичів Ніколя Саркозі.

Ключові слова: фотографічний твір, зображення, порушення, шкода, Ніколя Саркозі.

Життя публічних фізичних осіб завжди привертало та буде привертати до себе увагу пересічних громадян. Інтерес викликають як загальновідомі події, інформація про які стає загальновідомою завдяки офіційним повідомленням у засобах масової інформації, так і невідомі факти з приватного життя, які зіркові особи намагаються тримати у таємниці. У погоні за сенсаціями журналісти часто порушують межі приватного життя фізичних осіб, розголошуючи публічно невідомі факти та події. Популярність окремих осіб також дозволяє отримати деяким підприємцям додаткові прибутки, тому що комерційно вигідною є участь популярних осіб у рекламних проектах компаній. На жаль, не завжди це відбувається за їхньою згодою, і деякі винахідливі особи самовільно використовують фотографічні зображення осіб, супроводжуючи їх рекламними коментарями. У кожному з випадків неправомірного використання зображення публічних осіб, зафіксованого у фотографічних творах, може бути завдана моральна та/або матеріальна шкода фізичній особі, зокрема внаслідок розголошення таємниці особистого життя, порушення права на зображення, заподіяння шкоди честі, гідності та ділової репутації (при супроводженні фотографічних творів певною інформацією). У зв'язку з викладеним набуває певної актуальності визначення мети та наслідків неправомірного використання фотографічних творів, що містять зображення публічних фізичних осіб.

У юридичній літературі, на жаль, до цих пір не існує наукового дослідження, присвяченого питанням охорони прав публічних фізичних осіб при використанні фотографічних творів з їхнім зображеннями. Науковці лише в окремих публікаціях надають оцінку діям журналістів щодо правомірності публікацій фотографічних творів; визначають особливості репортажної зйомки; проводять співвідношення права на зображення та авторських прав на фотографічні твори; визначають особливості відшкодування шкоди, завданої внаслідок порушення права на приватне життя. Зокрема серед інших слід відмітити праці І. Абдуліної, Г. Дорожко, Ж. Зварич, В. Колосова, О. Луткової, С. Мазуренко, Л. Максимової, В. Мельникова, О. Моргунової, О. Недоруб, К. Омельчука, П. Погуляєва, Т. Романченко, С. Сліпченко, Н. Суботи, О. Семенової, Л. Тимофієнко, О. Штефан. Разом з цим певний інтерес представляє здійснення дослідження матеріалів судової практики на прикладі справ за позовами окремих публічних фізичних осіб.

© Кулініч О. О., 2012

Метою статті є огляд судової практики щодо спорів, які виникають у зв'язку з неправомірним використанням фотографічних творів, що містять зображень публічних фізичних осіб, з комерційною або іншою метою на прикладі справ, які розглядалися за позовами родини Ніколя Саркозі.

Розглядаючи спори про можливість публічного показу, відтворення та розповсюдження фотографій публічних осіб, слід зазначити, що суди повинні враховувати положення Декларації про свободу політичних дебатів у засобах масової інформації (від 12 лютого 2004 р.), а також рекомендації Резолюції 1165 (1998) Парламентської Асамблеї Ради Європи про право на недоторканність приватного життя. Оскільки політичні діячі та посадові особи вирішили апелювати до довіри громадськості та погодилися “виставити” себе на публічне політичне обговорювання, то вони підлягають ретельному громадському контролю з приводу того, як вони виконували або виконують свої функції. Отже, у цих документах мова йде саме про виконання певних функцій, пов'язаних з професійною діяльністю.

На жаль, у більшості випадків громадський інтерес спрямовано на обставини, пов'язані з особистим життям, але ніяк не з професійною діяльністю. Це пояснюється тим, що саме в особистому житті особа розкриває себе, виявляє всі свої риси та уподобання, які може приховувати у суспільному житті. Завдяки таким проявам особистих якостей суспільство надає оцінку своїм “героям”, співчуваючи їм, висловлюючи свою неповагу до їхніх дій чи будь-які інші емоції. Здебільшого публікації фотографічних творів із зображенням публічних фізичних осіб не залишаються без уваги та без висловлення певних емоцій.

Намагаючись отримати популярність та додатковий прибуток за рахунок використання зображень публічних осіб, засоби масової інформації нерідко використовують “сенсаційні фотографії”, якими порушується право на приватне життя. Товаровиробники для збільшення попиту намагаються розміщувати фотографії публічних осіб у рекламних матеріалах або взагалі на самих товарах без відповідного погодження з фізичними особами, зображення яких використовується. Незважаючи на приписи законодавства, норми моралі та етики, такі недобросовісні особи іноді взагалі не вважають за потрібне погодити питання про використання фотозображень та навіть не замислюються над тим, що власними діями вони можуть завдати моральних страждань, нанести шкоду честі та гідності публічним особам та/або членам їхньої родини.

Одним із прикладів неправомірного використання фотозображень публічних осіб є справи, які були розглянуті у Франції за позовами представників родини Ніколя Саркозі. Характеризуючи численні порушення, вчинені щодо цієї родини, їх можна класифікувати залежно від мети та наслідків неправомірного використання фотографічних зображень відповідачами.

По-перше, наслідком неправомірного використання фотографій може бути порушення права фізичної особи на недоторканність особистого життя, а основною метою таких дій є створення журналістами скандального фотоматеріалу. Французький суд у січні 2008 року прийняв рішення, яким зобов'язав розважальний тижневик “Closer” виплатити 30 тис. євро збитків колишній дружині французького президента Ніколя Саркозі — Сесілі за публікацію на обкладинці її фотографії та нареченої Н. Саркозі — Карли Бруні у схожих купальниках (для порівняння фігур двох жінок). Суд визнав видавця журналу винним у порушенні недоторканності особистого життя Сиганер-Альбеніц, а також у порушенні її права на використання власних фотографій та зобов'язав надрукувати рішення суду на обкладинці наступного номера. На думку суддів, вибір фотозображень Карли і Сесілі “свідчить про злий намір” [1; 2]. Публікація такого матеріалу в пресі свідчить про інтерес громадськості та прискіпливість до вибору президентом дружини, висловлення позиції щодо розлучення з попередньою дружиною. Засоби масової інформації таким чином намагалися порівняти двох жінок — колишню та нинішню дружину президента, — незважаючи на те, що

такими діями порушується їхнє право на приватне життя та право на використання зображення.

По-друге, наслідком неправомірного використання фотографій майже завжди є заподіяння моральної шкоди порушенням права на зображення (тобто порушенням порядку використання фотографій при висвітленні подій приватного характеру родини президента), *а основною метою таких дій є отримання популярності завдяки ексклюзивним фотографіям*. Аналізуючи матеріали практики, слід звернути увагу на випадок, коли французький тижневик “Paris Match” у січні 2009 року оштрафували на 4 тис. євро за публікацію фотографій з весільної церемонії молодшого сина президента Ніколя Саркозі Жана без відповідного дозволу. Позов проти видання подала невістка Саркозі, 22-річна Джесіка Себуен-Дарті. Вона заявила, що “Paris Match” використовував весільні знімки, не запитавши у неї дозволу. Дружина молодшого сина президента вимагала у видання 30 тис. євро, проте суд визнав достатнім призначити штраф у розмірі 4 тис., судові витрати — на суму 2 тис. євро. У січні 2009 року суд також оштрафував журнал “Voici” на 4 тис. євро за публікацію фотографій з церемонії одруження сина Саркозі [3].

По-третє, наслідком неправомірного використання фотографій може бути заподіяння збитків фізичній особі, а метою використання є реклама, отримання популярності та привертання до себе уваги потенційного кола клієнтів — прихильників публічних осіб. У цьому випадку можна навести приклад, коли у лютому 2008 року у засобах масової інформації з’явилося повідомлення про задоволення Паризьким судом позову Н. Саркозі та його дружини К. Бруні до авіакомпанії “Ryanair”, яку було визнано винною в порушенні права Саркозі і Бруні на їх зображення та зобов’язано виплатити 60 тис. євро збитків Карлі Бруні (заявлені позовні вимоги К. Бруні складала 500 000 євро, Н. Саркозі — 1 000 000 євро). На знімку, надрукованому у французькій газеті “Le Parisien”, у вуста Бруні вкладали слова: “З Ryanair на наше весілля зможе приїхати вся моя сім’я”. Раніше “Ryanair” вибачилася перед парою за самовільне використання фотографії, проте заявила, що знімок був запозичений з газет, які постійно обговорювали стосунки Саркозі і Бруні. Крім цього, фотографія швидше позитивна для позивачів, вони усміхаються, в цій рекламі немає і тіні агресії [4; 5]. У такому випадку з позиції автора фотографії можна вести мову про порушення особистого немайнового авторського права на недоторканність твору, адже супроводжування коментарем фотографії свідчить про подання цього твору в зовсім іншому контексті, ніж це передбачалося автором.

По-четверте, наслідком неправомірного використання фотозображень може бути заподіяння шкоди честі та гідності фізичної особи, а метою — отримання прибутку завдяки розповсюдженню “скандальних” товарів, що містять зображення публічних осіб. Прикладом є справа за позовом Н. Саркозі до компанії, що виробляла ляльки вуду за образом французького президента. За словами адвокатів, відповідно до свого положення президент має виняткові й абсолютні права на власне зображення.

Ляльки вуду, створені за образом і подобою французького президента, користувалися у країні величезною популярністю. У комплект входила також коротка брошура із жартівливим викладом біографії глави держави, посібник з чаклунства і набір з 12 голок. На ляльці розміщені написи з висловами президента, що особливо запам’яталися, а додана інструкція пропонує встромляти голки в той або інший вислів, “нагадуючи” Саркозі про його слова.

Вища судова інстанція Парижа відмовила президенту Франції у задоволенні позовних вимог у зв’язку з тим, що неавторизоване відтворення образу Н. Саркозі, на погляд суду, не є ні посяганням на гідність фізичної особи, ні особистими випадками. Воно вписується у дозволені рамки свободи слова і права на гумор.

Лялька вуду використовується в чаклунстві; вважається, що в результаті спеціального обряду вона є посередником, тобто має зв’язок з певною людиною.

Після чого, вважають адепти навчання, завдяки закону подібності з'являється можливість впливати на людину через цю ляльку, звичайно, завдаючи шкоди, руйнуючи енергетичне поле людини або основні його функції, тобто деструктивно. Для приготування ляльки використовується мумія тіла жертви (нігті, волосся, виділення з тіла) та/або річ, що їй належить, наприклад, жмут одягу. Після створення лялька, звичайно, ховається у відносній близькості від жертви або закопується недалеко від місця, де вона часто проходить.

Враховуючи це, Паризький апеляційний суд часткового задовольнив вимоги президента та визнав, що пропозиція встромляти голки в ляльку президента, справді, може розглядатися як замах на особисту гідність, проте вимогу щодо заборони продажу іграшок визнано як непропорційну і неадекватну міру [6; 7; 8].

Якщо проаналізувати причини використання зображення президента у такому образі, можна припустити, що це реакція суспільства на недотримання Ніколя Саркозі певних передвиборних обіцянок та своєрідне “попередження” для нього та політики, яку він впроваджує у державі.

По іншій справі у грудні 2008 року Карла Бруні–Саркозі через суд заборонила розміщувати свої фото на сумках компанії “Pardon”, які безкоштовно розповсюджувались серед клієнтів компанії.

На полотняній сумці компанії “Pardon”, що розташована в заморському департаменті Франції на острові Реюньон, методом шовкографії була нанесена знаменита фотографія Карли Бруні 1993 року, де вона позує голою. За задумом, автор імітує картину Жоржа Сірка “Натурниця”, написану за 100 років до появи цього фото. Тоді ще майбутня перша леді Франції з гладенько зачесаним волоссям стоїть, повернувши ступні п'ятами назовні і прикриваючи долонями низ живота. Спочатку цей портрет призначався для соціальної реклами проти СНІДу. Він був проданий у квітні цього року з нью-йоркського аукціону Крістіс за 91 тис. доларів.

Паризький суд стягнув з компанії “Pardon” 40 тис. євро як компенсацію моральної шкоди та зобов'язав компанію негайно припинити пряме або непряме розповсюдження предмета спору [9; 10].

Враховуючи особливу мету цього фотознімка, безумовно, у такому випадку є неправомірним його використання у цьому контексті та взагалі розміщення як зображення на сумках, що, безперечно, може принижувати честь та гідність позивачки.

Огляд судових справ за участю родини Ніколя Саркозі свідчить про те, що прагнення заробити на фотоскандалі і сенсації з життя публічних осіб, які представляють інтерес для пересічних громадян, не зупиняє багатьох осіб, і вони спокійно переступають через моральні принципи і норми права, порушуючи особисті немайнові права фізичних осіб, принципи етики і моралі. У розглянутих випадках порушення відбувалися з метою опублікування у засобах масової інформації скандального фотоматеріалу та отримання популярності завдяки обнародуванню ексклюзивним фотографіям з “пікантними” подробицями особистого життя знаменитих осіб, що дозволяє у будь-якому випадку привертати до себе увагу потенційного кола нових клієнтів та отримувати значний прибуток. У випадках неправомірного використання фотографічних творів публічним фізичним особам завдається моральна шкода внаслідок порушення права на недоторканність особистого життя та права на власне зображення. Крім цього, внаслідок викладення недостовірної або негативної інформації, яка проілюстрована фотографічними творами, фізичним особам може бути завдана шкода честі, гідності та діловій репутації.

Враховуючи численні порушення, що відбуваються стосовно публічних фізичних осіб, слід зробити висновки про недосконалість системи захисту особистих немайнових прав публічних фізичних осіб. Підлягає вдосконаленню розмежування меж приватного та публічного життя з метою вироблення рекомендацій у правозастосовчій практиці. Необхідно посилити відповідальність засобів масової

інформації, особливо осіб, відповідальних за випуск видань, при поданні недостовірної інформації або інформації, що є втручанням в особисте життя, при супроводженні такої інформації фотографічними творами з відповідними зображеннями. Безумно, ці пропозиції лише частково дозволять вирішити проблему захисту особистих немайнових прав публічних фізичних осіб та потребують проведення наступних додаткових більш ґрунтовних досліджень.

Список використаних джерел

1. Экс-жена Н. Саркози обжалует в суде сравнение с его невестой [Электронный ресурс] Юридическая практика. — URL : <http://www.yurpractika.com/news.php?id=0012996> [24.01.2008, 12:35].
2. Таблоид заплатит 30 тыс. евро за фото жены Н. Саркози в купальнике [Электронный ресурс] Юридическая практика. — URL : <http://www.yurpractika.com/news.php?id=0013046>; [29.01.2008, 09:50].
3. Журнал Paris Match оштрафован за публикацию свадебных фотографий сына Н. Саркози [Электронный ресурс] Юридическая практика. — URL : <http://www.yurpractika.com/news.php?id=0016728> [06.02.2009, 12:30].
4. Н. Саркози намерен судиться с авиакомпанией из-за рекламы [Электронный ресурс] Юридическая практика. — URL : <http://www.yurpractika.com/news.php?id=0013069> [30.01.2008, 09:35].
5. Авиакомпания Ryanair выплатит 60 тыс. евро супругам Саркози [Электронный ресурс] Юридическая практика. — URL : <http://www.yurpractika.com/news.php?id=0013180> [05.02.2008, 18:15].
6. Н. Саркози намерен судиться с производителями кукол вуду [Электронный ресурс] Юридическая практика. — URL : <http://www.yurpractika.com/news.php?id=0015900> [22.10.2008, 11:55].
7. Суд разрешил куклы вуду с изображением Н. Саркози [Электронный ресурс] Юридическая практика. — URL : <http://www.yurpractika.com/news.php?id=0015955> [29.10.2008, 17:30].
8. Апелляционный суд вынес решение относительно кукол вуду с изображением Н. Саркози [Электронный ресурс] Юридическая практика. — URL : <http://www.yurpractika.com/news.php?id=0016220> [01.12.2008, 14:10].
9. К. Бруни судится с производителем сумок с ее изображением [Электронный ресурс] Юридическая практика. — URL : <http://www.yurpractika.com/news.php?id=0016306> [12.12.2008, 12:25].
10. Суд запретил размещать на сумках фото К. Бруни–Саркози [Электронный ресурс] Юридическая практика. — URL : <http://www.yurpractika.com/news.php?id=0016372> [18.12.2008, 16:00].

*Рекомендовано до друку кафедрою права інтелектуальної власності
та корпоративного права Національного університету
“Одеська юридична академія” (протокол № 1 від 3 вересня 2012 року)*

Надійшла до редакції 24.09.2012

Кулинич О. А. Неправомерное использование фотографических произведений с изображением “публичных” физических лиц

Анализируются отдельные случаи неправомерного использования фотографических произведений с изображением публичных физических лиц. Характеризуются нарушения права на тайну частной жизни, права на изображение. Определяются последствия и цели неправомерного распространения фотографических произведений с изображением родственников Николая Саркози.

Ключевые слова: *фотографическое произведение, изображение, нарушение, вред, Николая Саркози.*

Kulinich, O. A. Misuse of Photographic Works Featuring Public Persons

This article analyzes some misuse of photographic works depicting public individuals. Characterized by a violation of the right to privacy, rights to the image. Determined effects undue proliferation of photographic works depicting relatives Nicolas Sarkozy and the purpose of such distribution.

Keywords: *photograph, image, violation, harmful consequence, Nicolas Sarkozy.*

